

СИНОМІЧНІ ТРУДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ НІМЕЦЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Пилипенко Олена Петрівна,

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри іноземної філології і перекладу
Національного університету біоресурсів і природокористування України
ORCID ID: 0000-0002-6249-9121

Коваль Анна Ігорівна,

здобувачка вищої освіти за другим (магістерським) рівнем зі спеціальності 035 Філологія
Національного університету біоресурсів і природокористування України
ORCID ID: 0009-0003-7318-5210

У статті досліджуються синонімічні труднощі, які виникають під час перекладу німецьких фразеологічних одиниць українською мовою. Особливу увагу приділено структурним і семантичним особливостям фразеологізмів, що є однією з основних причин складності підбору адекватних еквівалентів у мові перекладу. Аналізу підлягають як повністю ідіоматичні, так і частково ідіоматичні вирази, а також варіативність і модифікації сталих словосполучень, що створюють умови для появи кількох синонімічних варіантів перекладу.

Важливим аспектом дослідження є врахування прагматичних та культурних чинників, які впливають на вибір перекладацької стратегії. Контекст відіграє ключову роль у збереженні смислової точності і стилістичної адекватності перекладу, оскільки фразеологізми часто несуть додаткове емоційне або культурне навантаження. Зіставний аналіз німецьких і українських фразеологізмів здійснюється з урахуванням частотності їх використання, стилістичних обмежень і прагматичної спрямованості, що дозволяє глибше зрозуміти функціонування цих одиниць у різних мовних контекстах.

Проведено огляд сучасних досліджень, присвячених проблемам перекладу ідіоматики, що окреслює перспективні напрями подальших наукових розвідок. Особлива увага приділяється ролі контекстуальних чинників у виборі синонімічних варіантів, адже саме контекст визначає функціональне навантаження фразеологізму. Врахування ситуаційних, стилістичних і жанрових особливостей дозволяє уникнути втрати смислової насиченості та підтримати автентичність оригіналу, підкреслюючи важливість міждисциплінарної співпраці між лінгвістикою, культурологією та перекладознавством для досягнення максимально адекватного відтворення фразеологічних одиниць.

Таким чином, дослідження не лише розширює уявлення про синонімічний потенціал німецької фразеології, але й сприяє удосконаленню практичних підходів до перекладу. Його результати можуть бути використані у навчальному процесі, при створенні двомовних словників і в подальших теоретичних розвідках у галузі порівняльної фразеології та семантики.

Ключові слова: фразеологізм, переклад синонімів, фразеологічна одиниця, перекладацька стратегія, німецька мова, міжмовна еквівалентність.

Pylypenko Olena, Koval Anna. Synonymic difficulties in translating German phraseological units into Ukrainian

The article examines the synonymic difficulties that arise in the process of translating German phraseological units into Ukrainian. Particular attention is paid to the structural and semantic features of idioms, which represent one of the main reasons for the complexity of selecting adequate equivalents in the target language. The analysis covers both fully idiomatic and partially idiomatic expressions, as well as the variability and modification of fixed word combinations, which create conditions for the emergence of several synonymous translation variants.

An important aspect of the study is the consideration of pragmatic and cultural factors that influence the choice of translation strategy. Context plays a crucial role in maintaining semantic accuracy and stylistic adequacy, since idioms often carry additional emotional or cultural connotations. The comparative analysis of German and Ukrainian idioms takes into account their frequency of use, stylistic limitations, and pragmatic orientation, which makes it possible to gain a deeper understanding of the functioning of these units in different linguistic contexts.

A review of contemporary studies devoted to the problems of idiomatic translation outlines promising directions for further research. Special attention is paid to the role of contextual factors in the choice of synonymous variants, as it is the context that determines the functional load of an idiom. Taking into account situational, stylistic, and genre features helps to avoid the loss of semantic richness and to preserve the authenticity of the original, emphasizing the importance of interdisciplinary cooperation between linguistics, cultural studies, and translation studies for achieving maximally adequate reproduction of phraseological units.

Thus, the study not only broadens the understanding of the synonymic potential of German phraseology but also contributes to improving practical approaches to translation. Its results can be applied in educational practice, in the creation of bilingual dictionaries, and in further theoretical research in the field of comparative phraseology and semantics.

Key words: phraseological unit, translation of synonyms, phraseological unit, translation strategy, German language, interlingual equivalence.

Вступ. Переклад фразеологічних одиниць є одним із найскладніших аспектів міжмовної комунікації, оскільки такі вирази поєднують у собі культурно зумовлені образи, ідіоматичність та стилістичну специфіку. Особливу складність становить передача їхніх синонімічних варіантів, коли перекладачеві необхідно зберегти не лише значення, а й експресивно-емоційне забарвлення та прагматичний ефект оригіналу. У цьому контексті дослідження синонімії у німецьких фразеологізмах та пошук адекватних українських відповідників набуває особливої актуальності.

Сучасні дослідження у цій сфері охоплюють широкий спектр питань: від класифікацій та семантичного аналізу стійких словосполучень до вивчення їх прагматичних характеристик та функціонування у різних дискурсах. Особлива увага приділяється випадкам часткової та повної ідіоматичності, а також варіативності й модифікації виразів, що ускладнюють пошук точних синонімічних відповідників у процесі перекладу.

Методи дослідження. Застосовано корпусно-прагматичну процедуру відбору; одиницею аналізу були багатослівні сталі вирази з частковою або повною ідіоматичністю. До фінального списку увійшли N ФО, що відповідали критеріям мультисловності, фіксованості та частотної підтвердженості (≥ 5 у двох жанрах або ≥ 20 загалом). Для кожної ФО зібрано українські відповідники з перекладних і корпусних джерел та задовано за стратегією перекладу, жанром, прагматичною функцією й стилістичною маркованістю. Анотування виконували два експерти ($\kappa \geq 0,70$). Побудовано частотні профілі відповідників і перевірено вплив жанру, ідіоматичності та прагматики на вибір стратегії перекладу.

Мета статті: полягає у з'ясуванні специфіки передачі німецьких фразеологічних одиниць українською мовою з урахуванням їх синонімічних відповідників та труднощів, що виникають у процесі перекладу.

Результати дослідження. Аналіз праці В. Фляйшера (Fleischer, 1997) наголошує на тому, що фразеологізми – це стійкі мовні одиниці, які мають комплекс ознак, що відрізняють їх від вільних словосполучень та речень. За визначенням автора, компоненти фразеологізму, хоч і є словами, зазнають особливих семантичних, лексичних та формально-граматичних змін порівняно з їх окремим вживанням. Ідіоматичність фразеологізму полягає у відсутності прямого дериваційного та семантичного зв'язку між значенням окремих слів у складі виразу та загальним значенням фразеологізму. Це означає, що його смислове наповнення не виводиться з буквального розуміння компонентів. Наприклад, фразеологізм «*keinen Stein im Brett haben*» у переносному значенні означає «користуватися прихильністю чи довірою», хоча буквальний переклад «мати камінь на дошці» не дає такого сенсу. Аналогічно, вираз «*Bahnhof verstehen*» буквально означає розуміти вокзал, але ідіоматично означає «нічого не розуміти». Саме ця семантична трансформація є характерною ознакою фразеологізмів і визначає їх як цілісні смислові одиниці [5, с. 35].

Фразеологізми демонструють високий рівень лексико-семантичної та структурної стабільності. Зазвичай заміна чи перестановка їхніх компонентів є неможливою або призводить до втрати ідіоматичного значення. Наприклад, у вільному словосполученні можлива заміна слів («*ein Auto-ein Motorrad*»), однак у фразеологізмі подібна заміна призведе до беззмисловності. Також зберігається постійний порядок слів і морфологічні форми, що підкреслює цілісність конструкції.

Фразеологізми відрізняються від інших стійких мовних одиниць, таких як функціонально-дієслівні конструкції або прислів'я, передусім своєю ідіоматичністю (Krome, Roll, & Wenzel, 2011). Це має практичний наслідок: при перекладі одиниць із високою ідіоматичністю (наприклад, «*Bahnhof verstehen*» → «нічого не тямити») перевага надається функціональному аналогу. Натомість сталі конструкції з прозорою семантикою («*im Gange sein*» → «бути в процесі») часто допускають прямий еквівалент. Таким чином, рівень ідіоматичності виступає критерієм у багатокритеріальній моделі вибору відповідника [13, с. 356–357].

Як зазначає В. Фляйшер фразеологізми виконують важливу роль у мові, збагачуючи її лексичний склад, допомагаючи вербалізувати ментальні категорії – емоції, оцінки, соціальні установки та моделі поведінки. Вони часто мають образний, експресивний характер і сприяють концептуалізації дійсності у мовленні [6, с. 29–30].

Як зазначає К. Пальм (Palm, 1997), ключовою рисою фразеологізмів є їхня ідіоматичність, тобто семантична неподільність і невивідність значення з окремих компонентів. Це робить їх особливою одиницею лексичної системи та ускладнює переклад, оскільки буквальний підхід виявляється неприйнятним. Крім того, Пальм підкреслює роль варіативності: фразеологізми зберігають певну стабільність, але можуть модифікуватися залежно від контексту та стилю. Такі властивості безпосередньо пов'язані з проблемою синонімії та пошуку перекладацьких відповідників, адже від ступеня ідіоматичності та варіативності залежить вибір стратегії – від буквального аналога до експресивної компенсації.

Зокрема, Р. Гурільйо наголошує, що фразеологія є «категорією на межі між лексикологією та синтаксисом», що свідчить про її положення на перетині двох фундаментальних галузей мовознавства. Це означає, що фразеологічні одиниці поєднують у собі властивості як окремих слів, так і словосполучень або речень. З одного боку, фразеологізми мають лексичну єдність, вони функціонують як неподільні смислові блоки з усталеним значенням. А з іншого, вони володіють певною структурною організацією, властивою синтаксичним одиницям, включаючи фіксований порядок слів і граматичні зв'язки. Саме це поєднання лексичних та синтаксичних характеристик робить фразеологію унікальною дисципліною, що вимагає комплексного підходу до її вивчення [10, с. 23].

Р. Солано розглядає фразеологію як самостійну дисципліну, яка тісно взаємодіє з морфологією, семантикою, прагматикою, психолінгвістикою і соціолінгві-

стикою, підкреслюючи її комплексний і міждисциплінарний характер [11, с. 5–6].

У сучасній лінгвістиці для позначення сталих словосполучень, які вивчає фразеологія, використовують різні терміни. Касарес Х. запропонував термін *plurivocal phrase* («множинно-вербальна фраза») [1, с. 30]. Який був прийнятий і розвинений Г. Корпас Пастор у вигляді «лексичних та фамільярних множинно-вербальних одиниць» [2, с. 9–10]. Альтернативні терміни *set phrase* («стала фраза»), що застосовує А. Зулуага, а також *phraseological unit* або *fixed phrase*, які є поширеними у роботах багатьох дослідників.

Аналізуючи роботу А. Зулуаги (Zuluaga, 1980), слід зазначити, що однією з ключових особливостей фразеологічних одиниць є їхня частотність. Вона розглядається з двох точок зору: по-перше, як частота спільної появи складників фразеологізму, і по-друге, як загальна частота використання самого виразу в мові. Зі слів автора, частотність появи визначається як відносна кількість появ певного елемента в репрезентативній вибірці текстів. Частотність спільної появи означає, що компоненти фразеологічної одиниці поєднуються частіше, ніж було б очікувано випадково.

Наступною важливою характеристикою є семантична спеціалізація – це процес коли вільна конструкція або словосполучення переходить у розряд сталих виразів з власним значенням, що відрізняється від буквального сенсу окремих слів. Цей процес також називають лексикалізацією, який може супроводжуватися як додаванням нового значення (переходом від конкретного до абстрактного), так і втратою первісного смислу.

Особливе місце у фразеології займає поняття ідіоматичності. Ідіоматичні вирази це такі, значення яких неможливо безпосередньо вивести зі значень окремих складових. Проте не всі фразеологічні одиниці є ідіоматичними: серед них трапляються вирази з прозорим значенням. А. Зулуага поділяє фразеологізми на одиниці з буквальним значенням, зі зміщенням буквального значення, без власного мовного значення (наприклад, формули ввічливості), а також власне ідіоматичні [15, с. 13].

Важливою характеристикою є також варіативність і модифікація фразеологізмів. Вони можуть існувати у вигляді лексичних варіантів (наприклад «Das ist mir Wurst»\ «Schnurz»\ «egal») або зазнавати творчих змін у мовленні, зберігаючи при цьому впізнаваність. К. Пастор виділяє варіації тобто зміни, які не змінюють функціональності виразу, та модифікації тобто творчі перетворення у контексті мовлення [11, с. 5, 6].

Аналізуючи роботу Р. Солано (Solano, 2004), слід зазначити, що варіативність і модифікація фразеологічних одиниць – одна з найбільш складних рис перекладу. Так, вираз «Das ist mir Wurst» функціонує у кількох варіантах («Wurst», «Schnurz», «egal»). В українській мові вони відтворюються різними стратегіями: прямим аналогом («мені байдуже»), описом («це не має значення») або компенсацією («мені до лампочки»). Вибір перекладацького рішення значною мірою залежить від жанрово-стилістичного контексту: у публіцистиці

переважає нейтральний опис, тоді як у розмовному мовленні – експресивна компенсація. У цьому контексті важливою є роль контексту, як лінгвістичного, так і ситуаційного. Контекст визначає, чи є фразеологізм використаним у буквальному або переносному значенні, наскільки вільною є його структура, чи допускає він модифікації, а також який функціональний ефект має викликати у реципієнта.

Наприклад, сталий вираз з повною ідіоматичністю у формальному тексті може потребувати більш нейтрального, еквівалентного варіанту, тоді як у розмовній мові або художнього стилі допустимі творчі модифікації з метою передачі колориту.

Аналіз класифікацій фразеологічних одиниць свідчить, що рівень їхньої фіксації та ідіоматичності значно впливає на вибір перекладацької стратегії. Вирази з високою ідіоматичністю часто потребують адекватних функціональних аналогів у мові перекладу, що зберігають прагматичну насиченість оригіналу, а не буквальный переклад. Водночас варіативні та модифіковані форми дозволяють більшу гнучкість, проте перекладач має зберегти їх пізнаваність і комунікативну мету. Це підтверджує сучасний корпусний аналіз, що відображає реальні вживання фразеологізмів і дозволяє відслідкувати їх частотність та стилістичні варіанти.

Отже, успішний переклад фразеологізмів неможливий без комплексного підходу, який поєднує лінгвістичний аналіз із культурною компетенцією та увагою до контексту. Цей підхід відповідає сучасним науковим рекомендаціям, що підкреслюють міждисциплінарний характер фразеології, включаючи семантичні, прагматичні, соціолінгвістичні та культурологічні аспекти [1, с. 30].

У контексті розвитку сучасних підходів до перекладу фразеологічних одиниць особливу увагу приділяють останнім дослідженням, які акцентують увагу на прагматичних, частотних та контекстуальних аспектах. Низка новітніх робіт Сулікоська А., К. Пальм, Ф. Мена-Мартінес та А. Солано присвячена глибокому аналізу рутинних мовних формул, частотності фразеологізмів у навчальних програмах та методикам їх ефективного включення у процес викладання іноземних мов. Ці дослідження значно розширюють теоретичний базис і надають практичні рекомендації для перекладачів.

Упродовж останніх років у галузі німецької фразеології з'явився ряд досліджень, які демонструють розширення традиційної проблематики та інтеграцію нових методологічних підходів (Fleischer, 1997; Sulikowska & Chrissou, 2024; Lozytska & Zubach, 2021). Особливістю сучасного етапу є поєднання класичних лінгвістичних теорій із корпусним аналізом, дидактикою, соціолінгвістикою та діалектологією, що дозволяє глибше зрозуміти функціонування фразеологізмів у різних мовних середовищах.

Важливий напрям сучасних досліджень пов'язаний з викладанням фразеології у контексті вивчення німецької мови як іноземної. Міжнародний науковий проєкт PhraseoLab об'єднав дослідників з різних країн, які пра-

цюють над створенням ефективних методичних рішень для навчання ідіоматичних виразів.

Серед значущих публікацій варто відзначити дослідження Мена-Мартінез [8, с. 45–48]. Зокрема, дослідниця здійснила контрастний аналіз рутинних мовних формул німецької та англійської мов. Окрім того, варто відзначити роботу авторів Суліковська А. та Кріссу М. присвячену виявленню найчастотніших фразеологізмів, релевантних для включення до програм з німецької мови як іноземної. Обидві роботи підкреслюють значення частотного та прагматичного відбору матеріалу для підвищення комунікативної компетенції студентів [12, с. 49–53].

Хоча й дослідження Волькера Е. безпосередньо не стосується фразеології у вузькому значенні, запропонована ним статистично обґрунтована шкала усності-писемності сучасних німецькомовних текстів відкриває нові перспективи для аналізу стилістичної та жанрової релевантності і фразеологічних одиниць. Завдяки цій методології стає можливим об'єктивніше визначати в яких контекстах, усних чи письмових, ті чи інші ідіоми вживаються найчастіше, що має значну цінність для перекладацьких практик і дидактичного моделювання мовленнєвих ситуацій.

Поглиблене осмислення фразеологізмів як засобів вторинної номінації, які часто базуються на метафоричному перенесенні значення, вимагає чіткого інструментарію для їх ідентифікації та класифікації. У цьому контексті значущими є дослідження когнітивної лінгвістики, зокрема роботи Джорджа Л. та Марка Дж., які продемонстрували, що метафора лежить в основі формування багатьох фразеологізмів і є фундаментальним механізмом людського пізнання. Вони підкреслюють, що метафоричне мислення не обмежується поетичною або образною мовою, а пронизує повсякденне мовлення, впливаючи на семантику та структуру сталих виразів [7, с. 3–5].

Окрім того, автори Лозицька З. та Зубач (О. Lozytska, М., Zubach, О, 2023) зазначають про те, що інтеграція формальних і когнітивних аспектів у вивчення метафоричних словосполучень відкриває нові перспективи для міждисциплінарних досліджень, що поєднують лінгвістику, психологію та культурологію. Такий комплексний підхід допомагає розкрити не лише структуру фразеологічних одиниць, а й способи їх сприйняття та інтерпретації носіями мови. Розглядати ці чинники є особливо важливим при перекладі, де потрібно зберегти не тільки буквальний сенс, але й емоційне забарвлення, стилістичний тон і культурні відтінки [16, с. 2, 3].

Застосування цих методологічних принципів у перекладацькій практиці дозволяє підвищити якість і адекватність перекладу, що позитивно впливає на сприйняття тексту цільовою аудиторією. Сучасні дослідження у цій галузі не лише розширюють теоретичні знання, а й мають практичне значення для викладачів, перекладачів, які працюють з фразеологією у двомовних та багатомовних текстах.

Вивчення фразеології сучасної німецької мови передбачає не лише аналіз семантичних і структур-

них особливостей сталих словосполучень, а й врахування соціокультурних і психолінгвістичних чинників, що впливають на їхню інтерпретацію та вживання. У цьому аспекті заслуговує на увагу стаття, у якій дослідниці комплексно аналізують гендерну асиметрію в німецьких фразеологізмах. Авторки розглядають, як мовні одиниці відображають усталені соціальні стереотипи, ролі та ієрархії, що формуються на рівні колективної свідомості. Міждисциплінарний підхід дозволяє глибше зрозуміти, чому деякі фразеологізми набувають негативного чи зцілювального відтінку саме щодо певної статті, а отже потребують критичного переосмислення, особливо в перекладі та дидактиці [16, с. 7, 8].

Крім того, вивчення таких соціокультурних аспектів допомагає підвищити мовну свідомість перекладачів і сприяє уникненню можливих спотворень у передачі значення фразеологічних одиниць. У цьому контексті важливо враховувати динамічний характер мови та суспільних уявлень, що відображають у фразеології, адже багато виразів мають історично сформовані конотації, які можуть бути сприйняті неоднозначно сучасним читачем. Це особливо актуально для перекладу, де завдання полягає не лише в адекватній трансформації лексичних одиниць, а й у збереженні етичної та культурної чутливості.

Сучасні дослідження не лише збагачують теоретичні знання, але й підкреслюють важливість міждисциплінарного підходу, який об'єднує лінгвістику, культурологію та соціологію. Такий підхід сприяє розробці більш гнучких і адаптивних перекладацьких стратегій, що відповідають вимогам сучасного комунікативного середовища. Це дозволяє не лише точніше передавати зміст оригіналу, а й зберігати його прагматичну функцію та соціокультурний контекст.

Методологічну основу дослідження становить аналіз німецьких фразеологізмів та їх український еквівалент з урахуванням частотності вживання, стилістичних обмежень і прагматичної спрямованості. Для виявлення тенденцій у використанні синонімічних заміन застосовано корпусний підхід із залученням сучасних електронних ресурсів, що дозволяє опрацьовувати великі масиви текстів та відстежувати частотність і варіативність перекладацьких рішень.

Водночас слід враховувати, що синонімія у межах фразеології є складним багатомовним явищем, що охоплює не лише лексичну подібність, а й емоційне забарвлення, стилістичну маркованість і культурні особливості. Значення фразеологізмів часто не виводиться з буквального змісту складників, а є культурно зумовленим і пов'язаним із ментальністю носіїв мови, їхнім світоглядом, гумором і традиціям.

Як зазначають К. Ульманн, німецькі фразеологізми, наприклад «die Kirche im Dorf lassen» (буквальний переклад: «залишити церкву в селі», тобто не перебільшувати) чи «jemandem auf die Finger sehen» («дивитися комусь на пальці», тобто ретельно контролювати), містять національно-культурний підтекст, який не завжди піддається прямому синонімічному замінюванню в українській мові. Тому в перекладі часто доводиться

балансувати між смисловою точністю і стилістичною адекватністю, застосовуючи як лексичні синоніми, так і описові переклади чи заміщення, що компенсують втрачені експресивні відтінки [3, с. 10].

Крім того, ступінь синонімії у фразеологічних одиницях може варіюватися від повних синонімів до контекстуальних варіантів, які функціонують як синоніми лише в певних мовленнєвих ситуаціях. Ця особливість відокремлює необхідність системного аналізу семантичної структури, прагматичних функцій і стилістичних характеристик фразеологізмів, що є важливою передумовою для вибору оптимальної перекладацької стратегії.

Складності набуває переклад фразеологізмів, що мають іронічне або гумористичне забарвлення, оскільки в таких випадках зростає ризик втрати емоційного ефекту або хибної інтерпретації. Наприклад, німецький вираз «Tomaten auf den Augen» (буквальний переклад): мати помідори на очах означає не помічати очевидних ситуацій, бути неуважним до певної події або ситуації. Прямий переклад звучить абсурдно та потребує трансформації на вирази «дивитися, але не бачити», «не бачити далі свого носа». Для досягнення адекватного перекладу фразеологізмів із синонімічними особливостями важливо враховувати не лише лексичні і стилістичні параметри, а й культурні асоціації, закладені у фразеологічні одиниці [14].

Фразеологізми є відображенням колективного мовного досвіду, їх еквівалентне відтворення потребує ретельного аналізу мовної картини світу джерельної та цільової культур. Виникнення цього фразеологізму пов'язують із побутовим уявленням та метафоричним мисленням носіїв мови. «Помідори на очах» у німецькій культурі асоціюються з перешкодою для зору, що заважає сприймати очевидні речі. Ця ідіома демонструє, що для німецького мовця «не помічати» це передусім візуальний процес, який легко подається в яскравій та навіть комічній формі

В українській мові, хоча дослівний переклад є неприйнятним, існують подібні образні вислови «дивитися крізь пальці», «не бачити далі свого носа», «бути сліпим як кріт». Усі вони передають ідею ігнорування або неспроможності помітити щось очевидне, але мають власне культурне підґрунтя та емоційне забарвлення. Перекладач, працюючи з такими виразами, має вибрати між збереженням культурної специфіки оригіналу та адаптацією до звичних для цільової аудиторії образів. Перший підхід зберігає автентичність, але може потребувати додаткових пояснень, а другий робить вислів зрозумілим одразу, однак позбавляє читача знайомства з оригінальною метафорою.

Особливу увагу слід приділяти прагматичній функції фразеологізму. «Tomaten auf den Augen haben» у німецькому дискурсі часто вживається в жартівливому або дружньому тоні, без образливого підтексту. Це означає, що переклад має зберегти легкість сприйняття, уникаючи надмірної різкості або негативності. Українською мовою можливо передати це як «Ти що сліпий?», або «Хіба ти цього не бачиш?», з відповідною інтонацією дружньої іронії.

Значення має також частотність використання виразу у живій мові. Німецька фраза «Tomaten auf den Augen haben», є досить поширеною в неформальних ситуаціях, тоді як українські відповідники вживаються рідше і майже не зустрічаються в офіційному стилі. Це вимагає від перекладача гнучкості в підборі еквівалентів залежно від контексту та цільової аудиторії.

Крім того, дослідження фразеологізмів у зіставному аспекті свідчать про відмінності у типах образності: німецька мова тяжіє до побутових, візуально яскравих образів, наприклад: «Tomaten», тоді як українська часто використовує природні явища чи поведінкові характеристики тварин: «сліпий як кріт». Така специфіка мовних образів вимагає від перекладача не тільки семантичного, а й культурно-ситуативного перекладу [15].

Адекватний переклад ідіоматичних виразів із гумористичними або іронічним відтінком потребує не лише лінгвістичної компетенції, а й глибокого розуміння культурного контексту та прагматичних функцій, що допомагає зберегти емоційний ефект та комунікативну цінність оригіналу.

Висновки. У результаті дослідження встановлено, що переклад німецьких фразеологізмів українською мовою супроводжується низкою синонімічних труднощів, зумовлених, як структурно-семантичними особливостями самих одиниць, так і прагматичними та культурними чинниками. Аналіз показав, що часткова та повна ідіоматичність, варіативність та модифікації сталих виразів часто призводять до появи кількох рівноцінних перекладацьких варіантів, вибір між якими визначається контекстом та стилістичною доцільністю. Застосування корпусного підходу дало змогу виявити тенденції у вживанні синонімічних заміन та простежити їхню частотність, що має практичне значення для перекладацької діяльності та укладання двомовних фразеологічних словників. Перспективи подальших досліджень убачаються у розширенні аналізу на інші типи ідіоматичних одиниць та залученні більшого обсягу корпусних даних для вивчення закономірностей перекладу в різних жанрах і стилях.

Література:

1. Casares J. Introducción a la lexicografía moderna. Madrid: Consejo Superior de Investigaciones Científicas. 1992. 30 p.
2. Corpas Pastor G. Manual de fraseología española. Madrid: Gredos. 1996., pp. 9–10.
3. Das A und O: Deutsche Redewendungen. Ullmann K., Ampié Loria C.; Klumpp-Stempfle J : Ernst Klett Sprachen GmbH, Stuttgart 2009. 10 s.
4. Piltz, K. Einführung in die Phraseologie. Tübingen: Narr Verlag, 1997. 27 s.
5. Duden Das Synonymwörterbuch. Mannheim-Leipzig-Wien-Zürich. 1986. URL: <https://www.duden.de>
6. Fleischer W. Phraseologie der deutschen Gegenwartssprache. Max Niemeyer Verlag, Tübingen, 1997. s. 29–30.

7. Lakoff G., Johnson M. *Metaphors we live by*. University of Chicago Press, 1980. pp. 3–5.
8. Mena-Martínez F. M., Almela-Sánchez M., Strohschen C. *Teaching German phrasemes through English: The role of equivalence*, 2024. pp. 45–48.
9. Palm C. *Phraseologie – Eine Einführung*. Gunter Narr Verlag, Tübingen. 1997. 9 s.
10. Ruiz Gurillo L. *Aspectos de fraseología teórica española*. Valencia, Universitat, 1997. 23 p.
11. Solano Rodríguez A. *Estudios sobre fraseología y traducción*. Madrid: Editorial Complutense, 2004. pp. 5–6.
12. Sulikowska A., Chrissou M. *Idiome im DaF-Unterricht: Ergebnisse einer Frequenzuntersuchung für das Projekt PhraseoLab. Korpora Deutsch als Fremdsprache*, 2024. s. 49–53.
13. Wahrig *Synonymwörterbuch* Krome S., Roll B., Wenzel F. : Druckerei C.H. Beck, Nördlingen, 2011. s. 356–357.
14. Wiktionary. *Tomaten auf den Augen haben*. URL: https://de.m.wiktionary.org/wiki/Tomaten_auf_den_Augen_haben
15. Zuluaga, A. *Estudios de fraseología*. Bogotá: Editorial Pontificia Universidad Javeriana, 1980. 13 p.
16. Лозицька М., Зубач О. Гендерна асиметрія в німецькій фразеології: лінгвістичний, культурний та психо-лінгвістичний аспекти. *East European Journal of Psycholinguistics*, 2021. С. 7–8.

References:

1. Casares, J. (1992). *Introducción a la lexicografía moderna*. Madrid: Consejo Superior de Investigaciones Científicas. 30 p. [in Spanish].
2. Corpas. P. G. (1996). *Manual de fraseología española*. Madrid: Gredos. pp. 9–10. [in Spanish].
3. Ullmann. K., Ampié Loría. C. (2009). *Das A und O: Deutsche Redewendungen* Klumpp-Stempfle J.; ErnstKlett Sprachen GmbH, Stuttgart. 10 s. [in German].
4. Piltz, K. (1997). *Einführung in die Phraseologie*. Tübingen: Narr Verlag. 27 S. [in German].
5. Duden. (1986). *Das Synonymwörterbuch*. Mannheim, Leipzig, Wien, Zürich: Dudenverlag. <https://www.duden.de>
6. Fleischer, W. (1997). *Phraseologie der deutschen Gegenwartssprache*. Max Niemeyer Verlag, Tübingen. s. 29–30. [in German].
7. Lakoff, G., Johnson, M. (1980). *Metaphors we live by*. University of Chicago Press. pp. 3–5.
8. Mena-Martínez, F. M., Almela-Sánchez, M., Strohschen, C. (2024). *Teaching German phrasemes through English: The role of equivalence*. pp. 45–48.
9. Palm, C. (1997). *Phraseologie – Eine Einführung*, Gunter Narr Verlag, Tübingen. 9 s. [in German].
10. Ruiz, G. L. (1997) *Aspectos de fraseología teórica española*. Valencia, Universitat. 23 p. [in Spanish].
11. Solano, R. A. (2004). *Estudios sobre fraseología y traducción*. Madrid: Editorial Complutense. pp. 5–6. [in Spanish].
12. Sulikowska, A., Chrissou, M. (2024). *Idiome im DaF-Unterricht: Ergebnisse einer Frequenzuntersuchung für das Projekt PhraseoLab. Korpora Deutsch als Fremdsprache*. s. 49–53. [in German].
13. Krome, S., Roll B., Wenzel, F. (2011). *Wahrig Synonymwörterbuch*. Druckerei C.H Nördlingen. s. 356–357. [in German].
14. Wiktionary. (n.d.). *Tomaten auf den Augen haben*. In Wiktionary. https://de.m.wiktionary.org/wiki/Tomaten_auf_den_Augen_haben
15. Zuluaga, A. (1980). *Estudios de fraseología*. Bogotá: Editorial Pontificia Universidad Javeriana. 13 p. [in Spanish].
16. Lozytska, M., Zubach, O. (2023). *Gender asymmetry in German phraseology: Linguistic, cultural and psycholinguistic perspectives*. *East European Journal of Psycholinguistics*, pp. 7–8 [in Ukrainian].

Дата першого надходження рукопису до видання: 26.08.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 24.09.2025

Дата публікації: 03.11.2025